

якого реалізуються ринкові компоненти впливу держави на світовий ринок.

Таким чином, державне регулювання конкурентоспроможністю зернового сектора України на ринку повинно спрямовуватися на створення необхідних умов демократичного розвитку економіко-правової, зовнішньополітичної та інфраструктурної бази ринку зернових. Це передбачає такі заходи:

1. Ініціювання прийняття відповідних законів Верховною Радою України та Постанов Уряду, які б через приватизацію та ліквідацію неефективних державних інститутів та схем розподілу фінансових коштів щодо виробництва та реалізації зернових забезпечили необхідну базу для подальшого ефективного розвитку бізнесу в галузі системи ефективного формування факторів конкурентоспроможності зернових.

2. Стимулювати конкуренцію як на внутрішньому товарному, так і на фінансовому ринках, а також сприяти підвищенню прибутковості виробничих структур ринку зернових на основі залучення банківського кредитування та фінансування цієї галузі.

3. Переводити землі у приватну власність та у зв'язку з цим вводити відміну мораторію на банкрутство сільськогосподарських підприємств зазначеного типу, а також формувати рівні правові умови для економічної діяльності виробників зерна різних типів власності, можливо, як акцентує увагу С. Дем'яненко, вводити заборони для місцевих органів влади втручатися у виробничо-фінансову діяльність підприємств та організацій.

Висновок: Управління конкурентоспроможністю зерновим ринком економіки України забезпечується системою державного регулювання розвитком факторів конкурентоспроможності як у структурі внутрішньоекономічної діяльності країни, так і в системі зовнішньоекономічної діяльності держави. Забезпечення ефективного функціонування зернового господарства можливе за рахунок створення регіонального зернового ринку. Модель управління факторами конкурентоспроможності ринку зернових має значний потенціал в зерновій галузі, оскільки галузь є стратегічною для держави в контексті вступу України до СОТ. Отже, об'єднання всіх компонентів виробничого процесу – від постачальників сировини до кінцевого споживача – дає можливість забезпечити постійне завантаження підприємств зернового ринку, зменшити собівартість продукції, підвищуючи при цьому її конкурентоспроможність.

Література

1. Степаненко С.І. Про визначення рівня конкурентоспроможності переробних підприємств // Економіка АПК. – 2001. – № 5. – С. 56-60.
2. Малік М.Й., Нужна О.А. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: Монографія. – К.: ННЦУІАЕ, 2007. – 270 с.
3. Мальцев О.В. Витрати та їх вплив на результативність виробництва зерна // Економіка АПК. – 2007. – № 9. – С. 73-75.
4. Чмирь С.М. Ефективність ринку зерна // Економіка АПК. – 2009. – № 4. – С. 117-120.

Надійшла 17.03.2010

УДК 338.48"312"(045)

Я. А. ДУБЕНЮК

Маріупольський державний гуманітарний університет

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

У статті розглянуто основні показники розвитку світової туристичної індустрії, зокрема динаміку туристських прибуттів та надходжень від міжнародного туризму, особливу увагу приділено оцінці впливу туристичної індустрії на забезпечення зайнятості населення. Визначено особливості процесів транскордонних злиттів та поглинань у сфері готельного господарства та транспортних перевезень, охарактеризовано показники функціонування стратегічних альянсів у сфері авіаперевезень.

The article touches upon the main indices of the world tourism industry development, the dynamics of tourism arrivals and receipts from international tourism in particular; much attention is paid to the assessment the influence of the tourism industry on the employment. The peculiarities of the trans-board acquisition and mergers in the sphere of hospitality and transportation are determined; the indices of the strategic alliances functioning in the sphere of air-transportation are characterized.

Ключові слова: туристична індустрія, туристські прибуття, зайнятість населення, готельне господарство, авіаперевезення, готельні ланцюжки, транскордонні злиття та поглинання, стратегічні альянси.

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується певними зрушеннями та деформаціями його структури у напрямку більш динамічного розвитку вторинного та третинного секторів. Особливо ці тенденції виявилися в останні кризові роки, які відзначилися ще й тим, що процеси транснаціоналізації та формування великих суб'єктів шляхом транскордонних злиттів та поглинань стали більш активними. Не виключенням в даному випадку стала і туристична індустрія, яка на сьогодні охоплює й сферу гостинності та транспортних перевезень. Незважаючи на певне уповільнення розвитку світової

туристичної індустрії, тим не менш вона залишилася чи не єдиною сферою, яка не зазнала збитків протягом 2008-2009 рр. і мала позитивні власні економічні показники, а також виступила в якості каталізатора розвитку інших сфер народногосподарського комплексу для багатьох країн світового господарства. Саме тому сучасні процеси, що відбуваються у туристичній індустрії, потребують більш детального вивчення.

Питанням розвитку світової туристичної індустрії присвячено праці таких вчених-економістів, як Ананьєва М., Ващенко Н., Горохової О., Герасименка В., Купера С., Малькова Е., Мельниченко С., Муковського І., Ткаченко Т. Аналізу процесів транснаціоналізації світової туристичної індустрії присвячено ряд робіт таких закордонних вчених-дослідників, як С.Соорер та М.Налл, М.Мовфорт та І.Мунт. Теоретичним та практичним аспектам функціонування транснаціональних корпорацій та глобальних об'єднань присвячено також ряд робіт російських економістів О.Д. Чудновського, М.О. Жукова та А.Ю. Александрової. Отже, недостатньо висвітленими залишаються питання визначення сучасних особливостей функціонування основних організаційних форм у світовій туристичній індустрії в умовах соціально-економічної нестабільності.

Метою даного дослідження є визначення перспективних напрямів перебігу процесів транснаціоналізації у світовій туристичній індустрії на основі аналізу основних показників її функціонування. Для досягнення поставленої мети слід вирішити наступні завдання. По-перше, проаналізувати показники динаміки туристських прибуттів та надходжень від міжнародного туризму у кризові роки. По-друге, оцінити вплив туристичної індустрії на забезпечення зайнятості населення в сучасному світовому господарстві. По-третє, визначити особливості функціонування стратегічних альянсів у сфері авіаперевезень в сучасному світовому господарстві.

У процесі дослідження використано діалектичний метод наукового пізнання, а також загальнонаукові методи пізнання: системного аналізу та синтезу (для дослідження особливостей розвитку світової туристичної індустрії у кризові роки), статистичні та економіко-математичні методи (для аналізу показників структури та динаміки розвитку світової туристичної індустрії), структурний метод (при виявленні особливостей функціонування готельних ланцюжків та стратегічних альянсів).

Динамічний розвиток туризму спостерігається з другої половини ХХ ст., що пов'язано зі зростанням чисельності населення в індустріально розвинутих країнах, збільшенням відпусток, що оплачуються, та підвищенням доходів населення. У 2008 р. кількість міжнародних туристських прибуттів склала більше 924 млн. осіб. 2008-2009 рр. характеризувалися падінням більшості показників соціально-економічного розвитку, уповільненням розвитку окремих сфер діяльності, зменшенням показників ефективності функціонування суб'єктів. Не виключенням в даному випадку став і такий сегмент світового ринку, як ринок туристичних послуг. Хоча за підсумками 2008 р. обсяги міжнародних туристичних прибуттів у світі збільшилися майже на 2% і склали 924 млн. осіб. Причому слід зазначити, що негативних показників зменшення кількості туристських прибуттів не відбулося лише завдяки 5%-відсотковому збільшенню відповідного показника у I півріччі. У другому ж півріччі 2008 р. кількість туристів у світі зменшилася на 1% [3].

В цілому, незважаючи на коливання і спади в окремі роки, в розвитку туризму простежується стійка тенденція до зростання. Середньорічні темпи приросту туристських прибуттів за період з 2001-2008 рр. складають 3,86%, валютних надходжень протягом 2001-2007 рр. – 9,14%. За кількістю зайнятих туризм являє собою найбільшу галузь світового господарства, забезпечуючи роботу для більше 230 млн. осіб, тобто кожного дванадцятого з усієї кількості економічно активного населення земної кулі. Причому слід відзначити, що кількість осіб, зайнятих у сфері туризму, зростає у всіх групах країн.

Крім того слід звернути увагу на перевищення показника непрямого ефекту забезпечення зайнятості населення над прямим більше, ніж у два рази, що ілюструють дані табл. 1 [3]. Важливою є також взаємопов'язаність ефектів зайнятості, яку наочно продемонстрував 2003 р.: при зменшенні прямого ефекту забезпечення зайнятості на 0,11% відбулося зменшення непрямого ефекту на 0,04%. Тобто, якщо безпосередньо у туристичній сфері відбулося скорочення робочих місць на 0,11%, то у галузях, що створюють інфраструктуру туристичного ринку, відбулося зменшення на 0,04%.

Таблиця 1

Забезпечення зайнятості населення світовою туристичною галуззю

Рік	Прямий ефект, %	Непрямий ефект, %	Загальний показник
2002	2,76	4,89	7,65
2003	2,65	4,85	7,50
2004	2,69	4,99	7,68
2005	2,69	5,11	7,80
2006	2,74	5,20	7,94
2007	2,76	5,20	7,96
2008	2,75	5,15	7,90

Частка туристичної галузі у забезпеченні зайнятості населення змінюється залежно від ролі, яку

відіграє туристичний сектор в економіці країни. Так, якщо у сфері туризму країн Європейського Союзу зайнято загалом близько 9% працездатного населення, то в невеликих острівних країнах цей показник становить від 21,9% в Мавританії до 54,2% на Мальдівських островах, що ілюструють дані табл. 2. Туризм створює робочі місця на різних рівнях, у різних галузях економіки, включаючи транспорт, розміщення відвідувачів, зв'язок, фінансову сферу й інформаційні технології. Чимало інших галузей (наприклад, сільське господарство, будівництво, ремесла і культура) також у різному ступені залежать від туристичної індустрії. Зростання туризму створює в країнах незалежно від рівня їхнього розвитку багато робочих місць. Тому такий вплив туризму на зайнятість може стати визначальним для багатьох невеликих країн, що істотно залежать від даного сектора економіки. У цих країнах більш 50% працездатного населення займається діяльністю, що прямо або побічно пов'язана з туризмом у певну пору року. Малі країни в основному мають замкнуту економіку, і до розвитку в них індустрії туризму вони залежали від певного виду економічної діяльності, наприклад сільського господарства, або певного продукту, наприклад цукру.

Таблиця 2

Вплив туристичної галузі на забезпечення зайнятості населення в окремих країнах, 2008 р.

<i>Країна</i>	<i>Прямий ефект, % від загальної зайнятості</i>	<i>Загальний ефект, % від загальної зайнятості</i>
Мальдівські острови	25,9	54,2
Кайманові острови	18,1	47,3
Мальта	15,6	26,3
Кіпр	11,7	22,1
Йорданія	10,0	20,9
Мавританські острови	10,0	21,9
Беліз	8,9	22,0
Іспанія	8,3	20,9
Нова Зеландія	6,2	13,3
США	5,6	12,6
Гамбія	5,5	12,4
Куба	5,1	12,1
Об'єднане Королівство	4,9	14,8
Австралія	4,7	14,5
Франція	4,3	11,7
Туреччина	3,9	8,9
Шрі-Ланка	3,1	7,4
Індія	2,7	5,6
Індонезія	2,3	7,4
Китай	2,0	7,0

На відміну від невеликих держав у великих індустріальних країнах в туристичній галузі працює тільки 5% працездатного населення. У країнах, що розвиваються, в індустрії туризму створюється більше нових робочих місць, ніж в інших галузях економіки. Крім кількісного аналізу впливу туризму на зайнятість, повинний проводитися і якісний аналіз. Тут основним показником є рівень майстерності.

Відповідно до інформації Міжнародного бюро праці приблизно 100 млн. осіб в усьому світі зайняті в сфері туризму і половина з них працює в готельному господарстві. Однак ця пропорція різна для різних країн. У країнах, що розвиваються, кількість працівників, зайнятих у готельному господарстві, є дуже великою, оскільки праця там дуже дешева, готелі будуються у віддалених місцевостях і вимагають більшої технічної оснащеності. Таким чином, показник чисельності людей при обслуговуванні одного номера в цих країнах складає від 1,6 у Кенії до 1,8 на Сейшельських островах. Кількість знову створюваних робочих місць у готельному господарстві в цілому хоча і дуже велика, але можливість їхнього створення залежить від категорії готелів, що, у свою чергу, визначається величиною інвестицій. Статистика зайнятості показує, що частка жінок в індустрії готельного господарства складає більше 50%. У країнах Північної Європи в цій сфері в основному зайняті іноземці, наприклад, у Франції і Німеччині їхнє число складає близько 25% [3].

В останні роки значний вплив в тому числі і на забезпечення зайнятості населення здійснюють процеси транснаціоналізації, які в міжнародному туризмі традиційно розглядаються у сфері розміщення та авіаперевезень. Протягом 2003-2006 рр. значно збільшилися як обсяг продажу активів готельних корпорацій і транспортних підприємств, так і кількість угод, що відбувалися у даних сферах. Починаючи із 2007 р. обсяг угод в цих сферах поступово зменшується, в результаті чого відбувається полегшення доступу до вищезазначених галузей. Значне скорочення кількості транскордонних злиттів та поглинань відбулося у 2008 р. у зв'язку зі світовим економічним спадом. Найбільш високі темпи зростання спостерігалися у 2005-2006 рр., причому як у сфері гостинності, так і у транспортному секторі відбулося подвоєння обсягів

продажу активів компаній із незначним зростанням кількості угод.

Іншою організаційною формою концентрації виробництва на туристичному ринку є створення стратегічних альянсів. Одним із найбільш успішних прикладів створення альянсу в готельному бізнесі можна вважати підписання наприкінці 1996 р. угоди про співробітництво між американською групою «Carlson Hospitality Worldyard» та японською компанією «Four Seasons». Основною метою даного заходу було розширення готельної мережі «Rigent», що належить японській стороні. Водночас класичні готельні мережі все частіше застосовують франчайзинг. Компанія «Cendant Corporation», що спеціалізується на франчайзингу, є найбільшою у світі готельною групою, до складу якої входить більше 6000 готелів. Зі зростанням маркетингової орієнтації в готельних підприємствах вирішальними стають не відносини власності, а спільні дії на ринку. Деякі готельні мережі намагаються здійснювати експансію часто за рахунок своєї прибутковості. Цей процес не лише негативно впливає на готельні підприємства середньої ланки, але й загострює конкуренцію між великими готельними концернами. Конкуренція „витіснення” перетворюється на конкуренцію „знищення”.

Значна роль західних ТНК особливо проявляється у системі функціонування глобальної авіаційної індустрії, де експансія глобальних альянсів зумовила централізацію контролю сфери декількома перевізниками. За результатами 2008 р. найбільш успішними альянсами у сфері повітряного транспорту були «Skyteam», «Star Alliance» та «Oneworld», структура та основні показники діяльності яких наведено в табл. 3 [1, 2, 4].

Таблиця 3

Структура та основні показники діяльності стратегічних альянсів у сфері міжнародних авіаперевезень станом на 01.01.2009 р.

Показник	<i>SKYTEAM</i>	<i>STAR ALLIANCE</i>	<i>ONEWORLD</i>
Кількість авіакомпаній	14	24	13
Кількість охоплених авіаперельотами країн	169	160	142
Кількість працівників	356998	398555	295532
Кількість перевезених пасажирів за рік	462,0 млн.	506,60 млн.	329,887 млн.
Кількість щоденних відправлень	16787	17000	8368
Кількість залів відльоту	447	805	505
Обсяг продажу	н/д	140,93 млрд. дол.	97,997 млрд. дол.
Члени альянсу	Aeroflot, Aeromexico, Air France, Alitalia, China Southern Airlines, Continental Airlines, CSA Czech Airlines, Delta Air Lines, KLM Royal Dutch Airlines, Korean Air, Northwest Airlines, Air Europa*, Copa Airlines*, Kenya Airways*	Adria Airways, Air Canada, Air China, Air New Zealand, ANA, Asiana Airlines, Austrian Airlines, Blue1, Bmi, Croatia Airlines, EGYPTAIR, LOT Polish Airlines, Lufthansa, Scandinavian Airlines, Shanghai Airlines, Singapore Airlines, South African Airlines, Spanair, SWISS, TAP Portugal, THAI, Turkish Airlines, United, US Airways	American Airlines, British Airways, Cathay Pacific, Finnair, Iberia, JAL, LAN, QANTAS, Royal Jordanian, Malev, Mexicana (2009), S7 Airlines (2010)

*– асоційовані члени альянсу

Найбільшим альянсом як за кількістю перевезених пасажирів, так і за рівнем потужності, є «Star Alliance», в структурі якого компаніями-лідерами виступають «US Airways» та «Lufthansa». Серед компаній альянсу «Skyteam» слід відзначити «Delta», яка майже у 2 рази перевищує всі показники таких компаній як «Northwest», «Air France» та «Continental». Компанії «American» та «British Airways» визначають принципи функціонування альянсу «Oneworld». Слід також відзначити, що зазначені альянси є досить молодими. Так, стратегічний альянс «Star Alliance» було створено у 1997 р., «Oneworld» – у 1998 р., «Skyteam» – у 2000 р. [1, 2, 4]. На жаль, як видно з таблиці 3, жоден з українських авіаперевізників не входить до складу вище зазначених альянсів, в той час як дві авіакомпанії Російської Федерації є членами світових альянсів.

Характерною особливістю стратегічних альянсів є їх формування не за географічною ознакою.

Незважаючи на зростання популярності стратегічних альянсів, їх створення неоднозначно сприймається урядами окремих країн. Так, США надають антитрестовий імунітет альянсам за умови, що будуть підписані двосторонні угоди про „відкрите небо”. Ці угоди надають можливість американським компаніям отримувати доступ до авіаринків Європи та Азії. Деякі країни (Швейцарія, Японія) намагаються протистояти тиску з американського боку. На європейському континенті створення альянсів ускладнюється через позиції Європейської комісії з питань про двосторонні угоди. Розглядаючи ЄС як єдине територіальне утворення, вона має намір відмовитися від практики укладання угод кожною країною окремо і перейти до жорсткої централізації переговорних процесів. Однак, з огляду на основні переваги стратегічних альянсів можна прогнозувати в майбутньому збільшення як кількості стратегічних альянсів, так і кількості компаній, що будуть приєднуватися до вже існуючих союзів, що буде зумовлено в тому числі і можливими фінансовими кризами, які, як вже було відзначено вище, посилюють тенденцію до об'єднання.

Таким чином, за останні два десятиліття значно змінилася промислова організація індустрії міжнародного туризму. Глобалізація економічної сфери супроводжувалася зростанням рівня концентрації виробництва серед декількох глобально інтегрованих ТНК. Розмір та організаційна структура транснаціональних капіталовкладень в туристичну сферу варіюються залежно від конкретного сегменту туристичної індустрії та історичних умов, під впливом яких певні напрямки ставали компонентами окремих туристичних ринків. Серед основних напрямків впливу глобалізаційних процесів на розвиток туристичного ринку можна відзначити збереження в майбутньому тенденції розширення глобального туризму через відкриття нових туристичних напрямків.

Література

1. SkyTeam Facts and Figures [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.skyteam.com/news/facts/2008.html>
2. Star Alliance [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.staralliance.com/en/press/>
3. Tourism Economic Data [Електронний ресурс] / World Travel and Tourism Council. – Режим доступу : http://www.wttc.org/eng/Tourism_Research/Tourism_Impact_Data_and_Forecast_Tool/
4. Welcome to OneWorld [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oneworld.com/>

Надійшла 22.03.2010

УДК 658.336

А. Л. ЕСЬКОВ, Т. П. ГИТИС

Донбасская государственная машиностроительная академия

ПЛАНИРОВАНИЕ КАРЬЕРЫ СТАНОЧНИКА

Досліджена можливість управління кар'єрою верстатників підприємств важкого машинобудування на основі оцінки рівня їх професійного розвитку. Запропонований підхід дозволить сформувати дієвий мотиваційний механізм, що активізує прагнення верстатників до підвищення свого професійного рівня.

The opportunity of management by career of machine operators of the enterprises of heavy mechanical engineering on the basis of an estimation of a level of their professional development is investigated. The offered approach will allow to generate the effective motivational mechanism making active aspiration of machine operators to increase of the professional level.

Ключевые слова: профессиональное развитие, карьера, станочник, карта Кохонена.

Введение

Внедрение новых технологических процессов и оборудования, их активная компьютеризация с одной стороны и обеспечение конкурентоспособности продукции предприятий, её соответствие международным стандартам с другой стороны, обуславливают необходимость повышения профессионализма и компетенции персонала, высокого уровня его профессионального развития.

В особенности это касается станочников предприятий тяжёлого машиностроения, поскольку обработка деталей усложняется из-за их широкой номенклатуры, а также большого веса и размеров. К тому же стоимость таких деталей очень высока. Станочник, как работник окончательно формирующий размеры, форму и другие геометрические параметры детали, несёт высокую ответственность, так как даже одна незначительная ошибка может привести к большим экономическим потерям [1]. Таким образом, высокий уровень профессионального мастерства является одним из основных требований к станочникам в современных условиях функционирования предприятий. При этом необходимо отметить, что работников сложно заставить максимально полно использовать свой потенциал в интересах предприятия. Это возможно только тогда, когда они сами будут стремиться в работе к наиболее полному раскрытию своей квалификации, способностей, навыков. Наличие такой заинтересованности и готовности работников в решающей мере определяется мотивацией. Одним из наиболее действенных мотивационных механизмов профессионального развития является создание комплексной системы управления и планирования карьеры